

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, nowember 1989
11. čislo · ISSN 0032-4132 · Lětnik 39

Bože slovo za nas

Kóždy budź poddany tej wyšnosći, kotraž ma móc nad nim (Rom. 13,1)

My dyrbimy Boha bóle posluhać dyž-li čłowjekow (Jap. sk. 5,29)

Jedne z prašenjow, kotrež so tuchwilu w ewangelskej cyrkwi jara diskutuje, je problem: Kak stejimy jako křesćenjo w towaršnosći a k wyšnosći našeho kraja. Tež njekřesćenjo so nas prašeja, što je cyrkej a kak wona posudžuje wšelake problemy našeje towaršnosće. Při našej wotmołwje dyrbimy wuchadźec z toho, štož je napisane w Swjatym pismje wo stejišću křesćanow w towaršnosći. Za nas plaći słowo Pawoła na Romskich: „Kóždy budź poddany tej wyšnosći, kotraž ma móc nad nim.“ Pawoł chce, zo dodžeržimy zakonje, kotrež plaća, zo dawamy dawki, zo respektujemy towaršnostny porjad a so nje-wuzamknjemy z towaršnostneho žiwjenja, dokelž spjelni wyšnosť Boži nadowk: so starać wo měr a sprawnosť w kraju.

Swjate pismo pak njeznaje žane absolutne podwolenje pod statny porjad. Tam, hdžež so wot nas žada, zo přestupimy Bože kaznje a zaprějemy našu wěru, smy kruće namołwjeni so spřeciwić. Tole wučitamy z druhého městna Swjateho pisma: „My dyrbimy Boha bóle posluhać dyžli čłowjekow.“

Na tutym zakładze móžemy swoje stejišće w towaršnosći postajić: Cyrkej njeje žana opozicija napřečo statej, tež nic žana zastupjerka druhich politiskich mocow. Naš hłowny nawadk je rozšěrjenje ewangelijskeje a wěry do Jězusa Chrystusa, je žiwjenje w lubosći a w nadźiži. Při tym džeržimy so wšitkich statnych zakonjow, kotrež nježadaja něšto, štož je přeciwo wěrje.

Z druhjeje strony móžemy so prašeć, što sej wyšnosť wot svojich staćanow žada a kak sej wona předstaji zhromadne žiwjenje w towaršnosći. Zakładny zakon našeho kraja je wustawa, w kotrež so postaja, zo smě kóždy staćan na wšitkich polach towaršnosće wobšěrnje sobu džělać po zasadze: „Džělať sobu, planuj sobu, knjež sobu!“ (artikel 21,1) Wustawa sej potajkim nježada dospołne podwolenje pod wyšnosť, kaž je to cyrkej we wšelakich zańdženych dobach dožiwiła, ale wona sej přeje samostatne sobudžělo tež kóždeho wěriwego. Při wšitkich čězach w praksy njedyrbimy sej do pomjatka wołać jenož to, štož wučí Bože slovo, ale tež zakladne stejišće stawa, kaž so wone we wustawje pokazuje. Njetrjebamy so do někajkeho nabožneho kućika wróćo sčahnyć, ale směmy, haj samo dyrbimy wotewrjenje swoje měnjenje a swoje předstawy wuprajić.

Njeličomne prašenja žadaja sej naše sobudžělo: problemy měra a sprawnosť w našim kraju a po cyłym swěće, wuchowanje Božjeje stwórbje w cyłej swojej bohatosći, problemy žiwjenskeho a po-

To je Boža wola / waše woswjěćenje.

Rys. Nali

litiskeho stila w našim kraju. W tutych dypkach so zasadźić za čłowjeskosć a dostojnosť je po woli našeho Knjeza, tež hdyž njedobudžemy sej wšudže sympatije. Móžemy chroble prajić, zo smy potom dobri staćenjo, hdyž smy kritisce sobudžělacy křesćenjo, dokelž spjelnimo to, štož steji w Swjatym pismje, a zdobom to, štož sej wustawa žada. Njebojmy so, wotewrjenje před ludźimi wustupować, dokelž: „Před ludźimi so strachować, dowjedže nas k padu, štož pak so na Knjeza spušća, budže zdžeržany“ (Přišłowa Sal. 29,24).

Hdyž pytamy za krótkej wotmołwu na naše zawodne prašenje za našim stejišćom w towaršnosći, tak wone réka: kritiske sobudžělo na zakładze Božeho słowa.

Jan Malink

Do Božjeje wole podaty

*Ow wola lubosće, ty staň so nade mnu!
Ja woš chcu, štož ty chceš;
ja w tebi wotpočnu.*

*Wšak jeno w tebi mam
ja zbožnosť tu a tam.*

*Ow slowo žiwjenja, we mni so zakorjeň
a zahor mje a hoň, zo džělam,
doňž je džěň.*

*Pomhaj mi twoja móc,
zo njestroži mje nóc.*

*Ow ruka swěrnosće, džerž přeco mje
a wjedž,
w čimž chodžu nječistym, ty ze wšeho
mje sleč.*

*Haj, wupyš tak mje tu
na wěčnu hosćinu.*

Jan Kilian (1811–1884)

Gerat Lazar-Bukečanski

Stawizny kubłanskich dnjow

Moje stawizny serbskich cyrkwinskih dnjow sym před měsacami dokónčil. Wo kubłanskich dnjach, kotrež běchu tež jara woblubowane a na kotrychž je léto za léto so mjeńši kruh hać na cyrkwinskih dnjach w Budyšinje přeco na koncu februara zhromadził, njecham tak wobšěrnje pisać, ale jenož jednotliwe zhromadźizny a jich hesła nalčić.

Iniciator tutych dnjow běše naš njezapomnity přeni serbski superintendent Gustaw Mjerwa z Bukec. Přeprošyli smy najprjedy wosebje cyrkwinskih sobudžělacěrjow, ale smy so tež wobročili na druhich zajimcow. Džensa, hdyž wjace telko zastojnskich sobudžělacěrjow nimamy, je nam kóždy swěrný Serb witany, dokelž smy my wšitcy sobudžělacěrjo w Božej winicy.

Započało je so wšo to w léce 1954, potajkim před 35 léta. Wučer Wowčer-Wjelkowski pisaše w spočatku swojeje tehdomnišeje rozprawy w našim časopisu „Pomhaj Bóh“ w měrcowskim čisle po słowje sčěhowace: „Serbska ew.-luth. superintendentura a serbski cyrkwinski džěň běštej wšitkich serbskich fararjow, předstejerjow, kantorow, katechetow, přistajenych kaž tež přecelow cyrkwyje 22. februara rano do cyrkwiskeho domu Pětrowskeje wosa-

dy na Hornčerskej hasy w Budyšinje zwolałoj. Při wšej hrubej třeskańcy — běše na 20 stopjenkow zymy — běše so nahladna ličba wopytowarjow ze wšěch stron našeje serbskeje domizny zešlo. Ze Slepjanskeje wosady běchu so swěrní Serbja w pońocy na puć dali, zo bychu w prawym času w Budyšinje byli. Tež bratr Haješ z Laza z nječablacy mi Serbami swojeje wosady njebě so přez zymu wottrašić dał. Samo Delnja Łužica bě zastupjena.“ Kaž to džensa hišće je, smy tež tehdom z kemšemi započeli. Farar Albert-Malešanski měješe wołtarnu službu, a superintendent Mjerwa předowaše wo psalmje 122, 1–3. Dopódnja slyšachmy wšelake krótkoreferaty: „Wšelake rěče — ale jedyn ewangelijski“ (f. Lazar), „Přišlušnosť cyrkwinskih předstejerjow“ (f. Albert), „Cyrkwinske wobstejnoscje w Zhorjelskim cyrkwinskih wobwodze“ (f. Zyguš-Zđzarowski). F. Lazar rozprawješe wo „serbskim cyrkwinskih dnju“ a sup. Mjerwa wo „Serbskim cyrkwinskih zwjazku a wo serbskej superintendencurje“. Dleši přednošk měješe f. Wirth-Njeswaćidlski wo temje „Serbska rěč jako dušepastyrski problem“. Dopokaz za to, zo tajke zeńdženja su witane, běše fakt, zo so na koncu jednohłósne wobzamkny, při spočatku kóždeho léta tajki kubłanski džěň wotměwać.

Tak so zaso **21. februara 1955 na našim 2. kubłanskim dnju** w Budyšinje zhromadźichmy. W přeprošenju rékaše:

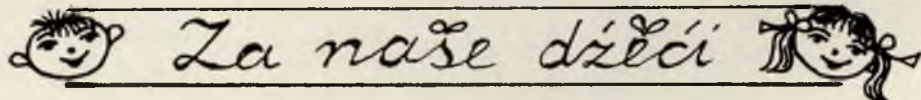
„Chcemy so létsa wosebje zaběrać z cyrkwinskimi prašenjami a problema- mi serbskeje wsy w zašłosći, přítomno- ści a přichodze. — Započatk w 9 hodž. z kemšemi.“ Bohužel njeje so do teh- domnišeho létnika našeho „Pomhaj Bóh“ žana rozprawa zapodała. A pro- tokol tež nimamy, tak zo njemóžu wam předarja a referentow a jich přednoški mjenowac.

13. februara 1956 zhromadźichmy so 3. raz na kublanski dnju. W rozpra- wje w „Pomhaj Bóh“ steji při spočat- ku: „Zaso zhromadži so wulka ličba serbskich ewangelskich mužů a žonow we wosadnym domje Budyškeje Pětrow- skeje wosady, zo bychmy zhromadnje Bože słowo słyšeli, so dali z nim po- slynić we wěrje a wo swojich křesćan- skich nadawkach a móžnosćach wura- dzowali.“ Přédowanje měješe f. Wirth- Njeswačidlski wo Jer. 22,29 „O krajo,

krajo, krajo, poslušaj na słowo Knje- za!“ Farar Albert-Malešanski referowa- še wo temje „Kak wubudžu radosć a lubosć za cyrkej a wěru w džěsću?“ Farar Wyrgač rozprawješe wo praše- njach konfirmacije džensa, hladajo tež na problem z młodžinskej swjećbu. To běše poslednja služba referenta, pře- tož 7. junija samsneho léta wopuści nas na přeco.

4. kublanski džěn běše 18. februara 1957. Zaso wotpisam, štož w „Pomhaj Bóh“ při spočatku wo tym steji: „Na- hladna ličba serbskich mužow a něko- trych žonow“ — džensa je runje nawo- pak! — „bě so w Budyšinje zešla. Nje- bě však drje jenož rjane, miłe zymske wjedro jich wabiło, do Budyšina so na puć podać, ale wjele bóle však lubosć k wěcy ... Hdyž bě ličba poměrnje wul- ka, tak tola wulce jara wobžarowach-

my, zo běše jenož jenička wosada šle- skeje cyrkwe zastupjena, mjenujcy Wulke Ždžary ... Tež z Delnjeje Lu- žicy tam nihtó njebě. (Potajkim cyle jinak hač tři léta přjedy při hrubej třěskačce ze skoro 20 stopjenkami zy- my!) Na kemšach předowaše farar Pa- ler-Huscanski wo Luk. 22, 24–30, Přé- ni raz steješe kublanski džěn pod wo- sebitym heslom. Wono rekaše: „**Bohaty w Bozy!**“ Potom předowaše farar Mjel- ka-Klukšanski wo našej ewangelskej wěrje jako drohotnej parli. Popołdnju zaběraše so farar Wirth-Njeswačidlski kritisce z našim powyšnym zežiwjen- skim standardom. Wón skonči z napo- minanjom: „Njehamy wjele radšo swój duchowny a dušiny standard powyšić.“ Tutón přednošk scěhowaše žiwa rozmoř- wa. Na kóždym kublanskim dnju so tež rozprawješe wo džěle serbskeje super- intendentury a cyrkwenskeho dnja. —

Ptači row

Mać runje w kuchni wopłokowaše, hdyž mała Lubina cyle rozhorjena při- běža: „Maćerka, maćerka, pój spěšnje. Smy na zahrodze ptačka namakali!“ Lu- bina hrabny mać za ruku a čehnješe ju z kuchnje.

Na kromje zahrody, njedaloko bozo- weho kerka, klečeštaj Měrcin a Marka w trawje.

„Hladaj, maći, tu wón je. Wón leži a leži a so ani kusko njehiba“, wołaše Měrcin maćeri napřećo.

„Njewoľaj tola tak wótrě. Ptačk spin- ka, a ty jeho jenož wubudžiš ze swojim woľanjom“, mała Lubina na njeho swa- rješe.

„Zawěsće budze ptačk hlódnny, hdyž wotući. Dyrbimy jemu zornjatka při- hotowac“, šepťaše Marka mjelčo.

Mać chwilků na ptačka hladaše a praji: „Ně, džěci, ptačk njespi. Wón je mortwy.“

„Zwotkel chceš to wědźec?“ Marka wótrě znaprěćiwu. „Snadž wón tola je- nož spinka, abo je wón chory. Dyrbimy jemu hnydom pomhać!“ A hižo Marka swoju ruku za nim wupřestrě.

„Njepřimaj! Mortwe zwěrzjata njesmě- my přimać, hewak móžemy schorjeć“, napominaše mać. Wona wza sej mały kiješć a z nim keďzbliwje ptačka wo- broću. „Hladajće, ptačk je hižo cyle sprostly. Je woprawdže mortwy.“

„Tón wbohi, wbohi ptačk je wumřěl“, skoržeše Marka, a sylzy jej do wočow stupachu.

Mała Lubina džeržeše so cyle kruće maćernej ruki: „Njemóžemy jemu wo- prawdže wjace pomhać, maćerka, pro- šu? Wón je tola tak maľki a šikwany.“

„Njemóžemy. Chcemy jeho pohrjebać. Džiče sej po swoje łopaće.“

Spěšnje wurychu Měrcin, Marka a Lubina mały row pod bozowym kerkom. Mać suny ptačka na łopać, a Měrcin je- ho keďzbliwje do rowa donjese. Zrud- nje stajachu wokoło rowa.

„Nětko zamjetajće row“, rjekny mać. „Hišće nic“, wotmoľwi Měrcin. „Dyr- bimy so hišće modlić a spěwac, kaž smy to při pohrjebje džěda činili.“ A hižo wón započá: „Wóćće naš, kiž sy w nje- bjesach ...“

Hdyž běchu so domodlili, měnješe Měrcin: „Poprawom dyrbimy nětko kěr- luše spěwac, ale to žane z hlówy nje- znajemy. Budžemy něšto tamne spě- wac.“

Doľho słyšeše hišće mać w kuchni džě- ci spěwac „Zady našej pjecy“ a „Naša micka z myšku čehnje“. Kóždy spěw wjacekróć spěwachu. Potom widžeše mać z wokna, kak kóžde z džěci tři horšće pjěrće do rowa čisny a kak potom z łopaćemi row zamjetachu. Hdyž mać nawjećor po džěci džěše, steješe na ptačim rowje mały drjewjany křiž a wokoło njeho ležachu z mlócow nawite wěny.

Hišće léta steješe na tutym městnje stajnje waza z kwětkami. Měrcin, Mar- ka a Lubina ženje njezabychu na swój ptači row. T. M.

Wšón jubilej běše sylna cyrkwinska a serbsko-narodna manifestacija.

Naše dobre přeća přewodžeja našeho lubeho bratra a přećela. Bóh chcył jemu zaplaćić wšo jeho sprěćiwu a wopor- niwe džěło we wěćnosći.

Gerhard Wirth

Před 200 lětami zemřé Jan Michał Budar

„Serbska džakownosć zapisuje wšitke mjena sławnych a zaslužbnych Serbow do swojich stawiznow a hišće hlubje do swojeje wutroby. Wosebje česći wona ze wšěm prawom tych, kotřiž so w zrud- nej a horjapolenej zańdženosći za zbožo swojich serbskich sobubratrow starachu a při tym swojeje serbskosće so njehaň- bowachu, ale wjele wjace lěpši a spraw- niši přichod za serbstwo wočakuju, tule swoju nadžiju z wulkimi skutkami před swětom wuznawachu. Najslawniši tajki Serb a dobroćel cyleho serbskeho luda bjez dziwanja na wěrywuznaće a stato- we mjezy bě a je dotaj Jan Michał Bu- dar.“ To pisaše Michał Hórnik wo Bu- darju. Stó bě Budar, zo Hórnik tajke česćace słowa za njeho namaka?

Jan Michał Budar narodži so 9. de- cembra 1713 w Hornjej Hórcě jako syn serbskeho ryćerkublerja Jurja Budarja. Wón wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše po tym štyri léta prawizni- stwo w Lipsku. Po tym skutkowaše jako prawiznik w Hornjej Hórcě, hdžež běše nanowe ryćerkublo přewzał. Hospodar- stwo swojich kublow, kotrychž měješe wjacore, rjadowaše sam a bě při tym jara zlutniwje žiwy. Jako prawiznik za- kitowaše wosebje tež serbskich robo- ćanow. Za tutu službu sebi wot serb- skeje chudžiny wjele nježadaše, haj naj- chudšim služěše tež darmo. Budar wo- sta čas žiwjenja nježenjeny. Wón zemřé 25. nowembra 1789 w Hornjej Hórcě.

Hdyž po směrći jeho testament wo- činichu, so wukopa, zo běše Jan Michał Budar hižo w léće 1767 (potajkim 22 lět do swojeje směrće) swoje cyle zamó- ženje serbskej chudžiny Hornjeje a Del- njeje Lužicy njedžiwajo na konfesio- nalnu přisłušnosć wotkazał. A nikomu njebě ničo wo tym prajił! Zawěsće to- hodla, dokelž nochcyše chwalba a džak za to. Tuta pomoc chudym Serbam w najwjetšej nuzy pak so njemóžeše hny- dom wupaćić, kaž sebi Budar to pře- ješe. W biografiskim słowniku čitamy: „Překřiwenja a njeporjada dla w Stoł- pinskej kencliji miny so po jeho směrći

Złoty měšniski jubilej patera Stanisława Nawki SJ

Srjedu, 30. žnjenca 1989, bě w Ra- dworskej cyrkwi w 10 hodž. swjedžen- ska Boža mša. Njedžiwajcy swojeje cho- rosće bě jubilar wažne džěle bohače wu- hotowaneje liturgije sam přewzał. Ku- ratus Nawka-Kulowski w předowanju na lube a dostojne wašnje wuzběho- waše zaslužby a měšniku pobožnosć swojeho wuja.

Po kemšach bě wulka swjedženska hosćina w korčmje „Meja“. Mjez 161 prošenyimi hosćimi smědžach tež ja być jako ewangelski přećel katolskeho fa- rarja, kotrehož wutroba so horješe za křesćansku ekumenu. My ewangelscy

Serbja patera Stanisława Nawku, Zdžě- rjanskeho fararja, stajnje rady witach- my na swojich cyrkwinskich a kublans- kich dnjach. Ze swojeje wutrobnej pře- ćelnosću, ze swojeje hlubokej pobožno- sću a tež ze swojim husto žortniwym wašnym doby sebi našu lubosć.

Při wobjedze, kotryž tři hodžiny tra- ješe, wjele rěčnikow z džakom wuchwa- lowaše horliwu džěławosć jubilara w knjezowej winicy a na narodnym polu. Jeho najwažniše a drje tež najrjeńše běchu jeho 22 lět mjez Serbami w Zdžěri. Do toho bě za fararja w Hoch- heimje pola Erfurta, hdžež je so starał wo wukublanje serbskich teologow w jich maćeršćinje. Z něžnych 19 młodych serbskich družkow někotre jubilara a hosći zwjeselichu ze wšelkimi basnje- mi — wězo jenož ze serbskimi.

přez 40 lět, přjedy hač so hodžeše z realizowanjom wotkazanja započec.“ Potom pak je so w Budarjowym zmysle jednało. Mnozy su ze zawostajenstwa Budarja pomoc dostali.

To je tež našich přjedownikow pohnuło dobrowólne dary po cyłych Serbach za postajenje pomnika za Budarja hromadzić. 2. oktobra 1867 so potom w Budestecach Budarjowy pomnik poswjeći. Hodžijski farar Imiš w swojej swjédzenskej narěči Budarja jako wěrjaceho křescana a swérneho Serba cha-

rakterizuje. Po slowje wón praješe: „Tak wón swoje zamóženje nic jako cyrobu hołeho čłowjstwa, kotrež so po Boze njepraša, ale jako podpěru tajkich chudych a dostojnych Serbow wotkaza, kotřiž su po wobswděčenju svojich dušow-pastyrjow wérne stawy Chrystusoweho čěla. Njesu to wuprajnja a postajenja wutrobnje wěrjaceho křescana?“

Njeje sebi Jan Michał Budar zašlužil, zo tež džensa na njeho spominamy?

Zběrka za nutřkowne misionstwo

Wot 23. do 26. nowembra 1989 budže so na dróhach za potreby nutřkowneho misionstwa zběrać. Pjenjezy, kotrež so při tym nahromadža, su wosebje za scěhowace potreby postajene:

1. za dom hluchich a němých w Šwikawje, kotryž je jenički dom swójeho razu w NDR. Dom ma so nutřkownje přetwaric, a woda ma so do jstwow klasć. Při tym ma so na to džiwać, zo móža chori ze swojimi wozami so sami po domje pohibować. Tež lift ma so zatwaric;
2. za dom za starych w Radebeulu. Tu dyrbi so we hłownym twarjenju tepjenje a milina znowa klasć, špundowanje a kupjele maja so wobnowic;
3. za wočerstwjenjski dom za dźěci we Wjazoncy. Tutón dom je samo wokomiknje přetwarjenja dla začinjeny. Mjez druhim maja so tu wulke spanske žurle do mjeńšich spanskich stwow přetwaric.

Myslmy na to, hdyž widžimy w hořjeka naspomnjenym času zběrarjow wo dar za nutřkowne misionstwo zběrać, a pomhajmy z našim woporom, zo bychy so planowane předewzaća přewjesć móhli.

Bohata zběrka?

Jan Pawoł Křižan - 3 mojejho žiwjenja

Richterec maja zmija a zběhaja zahřebany poklad (10)

Ženje njejsym sej hłowu łamał wo wšěch móžnych wěcach, tola za přirodu mějach wotewrjene wočko. Kak rady hladach na tučel. Na slědowace so dopominam, kaž by to wčera było, hačrunjež bě so to w najzažnišim dźěcatstwie stało. Stejach na zahrodze a widžach, kak so tučel zemje dótka. Tam, hdžež wona na zemi steji, tam dyrjbu sej dónć, při sebi myslach. A podach so na puć, doniž njezwěsćich, zo bě so tučel zmyniła.

Wjele powědachu nam dźěcom wo zmiju. Stóž so z nim nasadźuje, tón drje wěčnu zbožnosć zhubi, za to pak zbohatnje, přetož zmij bjerje mloko, žito, pjenjezy a podobne wot susoda a přinješe wo přez wuheń k swojemu přečelej. Wěrjachmy do toho, a bě to dźiw? Jónu běch we jstwe, jako běše kubler Rjenčk pola nas a nanej powědaše, zo je wječor do toho ze swojim wotročkom we jstwe sedžał a zo je so nadobo wonka rozswětliło. Staj won pohladnyłoj a staj widžałoj jasnu kulu k Richterec statokej lećeć. A wosrjedz kule bě Čorny sam stał. Njewěrjewe wižeše nan z hłowu. Ja pak běch sej čětro wěsty, zo je wěc wěrna.

Borze po tym čahach jónu wječor lodowe škruty z hata. Nadobo so škruta w jasnym swětle zaswěći. Pohladnych k njejbju a widžach meteora nad topolami před Richterec dworom. Běch sej

wězo wěsty, zo běch zmija widžał, a chwatach z mojej nowinku domoj a wupowědach ju wšěm wěrjowam. Krótko po tym smykachmy so z Richterec holcami na haće. Zwadźichmy so, a ja jim wumjetowach, zo maja zmija a zo sym jeho sam widžał. Holcy wótre zaplakachu a lečachu domoj. Ja pak nětko pytnych, zo njemóže cyła zmijowa stawizna wěrna być. Kaž so to husto w žiwjenju stawa, pokazachu mi wěrnosć hakele bolosće, kiž běch widžał a sam naparał.

Blady mjez wjesnjanami běchu so wěsće wosebje tohodla šerili, dokelž bě Richterowa, sotra Smilnjanskeho fararja Sykora, chětro skupa žona, kotraž sama strašnje wjele dźělaše. Jeje skuposć so přez slědowacy podawk prawje wobswětli.

K njej přińdže raz stara žona ze Židowu na wopyt a jej slědowace napowěda: Wona bě po Drježdžanskej dróze šta, a tam bě mały mužik k njej pristupił a bě jej prajił, zo leži něšto sewjernje na polu telko a telko tonow čězki poklad złota a slěbra. Poklad móhl so zběhnyć, tola ci, kiž za nim ryja, njesmědža při dźěle ani słowa rjec, dokelž so poklad při kóždym slowje wo lochć hlubje do zemje sunje. Nětko chcyše žona rady wědžeć, komu drje tute polo słuša. Wězo běše wone Richterec, dokelž znaješe žona skuposć Richteroweje. Žona da sej něšto pjenjez wuplaćić, wučini, zo po zběhnenju poklada hišće wjace dóstanje, a namołwješe

k ryču. Hačrunjež muž ničo wo tym wědžeć nochcyše, wunuzowa sej Richterowa tola, zo skónčnje čeladni k ryču wučahnychu. „Ale na žadyn pad řečeć!“ dóstachu prikaz na puć. Dokelž woznamjenjene městno bjezposrědnje při polach Ratarječanskeho ryčerkubla ležeše, mjetachu pjeršču tež na tute cuzu zahony. Bě zrozumliwe, zo skónčnje Ratarječanski inspektor k ryjacym pristupi a zo wopraša, što drje tu činja. Woni pak njesmědžachu řečeć a tak njewotmołwichu. Inspektor pak so dale a wuraznišo prašeše. Položenje ryjerjow bě dale a loskoćiwše a na kóncu wo ničo njepomhaše: Woni tola wotmołwichu. Samo so rozumi, zo bě poklad z tym zhubjeny. Mudra žona hišće hucsišo radžeše, zo maja tola dale ryč, Richterowa pak wahaše a skónčnje wěc wottrubi. Za Richterec dźěci bě wěc njepřijomna, dokelž přispomni kantor w šuli něšto wo blaznych předewzaćach. Běch sam podla, jako Richterec starše holcy na mudru žonu wujědžeću a jej zakazachu, so dale pola nich zjewić, dokelž bě so wona znowa za ryčom naprašowała. Nam dźěcom bě wone ryče wulke wjeselo, a suwachmy so po deskach do jamy, kotrež tam za skrućenje scěnow přihotowane ležachu. Dołho hišće bě na polu wone městno widžeć, dokelž bě nětko ze žolteje hlinjanej pjeršču wodžěte. Stało je so to drje w léce 1864.

Wustajejcy, keklerjow abo podobne widžeć bě za nas nimale njemóžne. Ale na Budyske třěliščo a na hermaniki chodžachmy a dóstachmy k tomu snadž 20 abo 30 pjenježkow. Stejachmy tam rady před budku z kašporkom a mějachmy za to tež naš obulus zaplaćić. Wosebje wabiła je nas wustajeńca w Sukelnicy, kotraž z drjewjanymi postawami předstaješe stawiznu naroda a čerpjenja Jězusa. Wustajeńca bě po hodžoch, a smy sej ju kóždy dwójce a z wulkej nutrnosću wobhladałi. Widžu džensa hišće před wlochmaj wjele tutech postawow. Wjeselachmy so tež, hdyž po hodžoch „Swjeći tři kralojo“ přińdžechu a spěwachu. Sluchachmy tež na spěwanje čěskich proserjow, hačrunjež woni při tym někak kričachu. Stóžkuli hewak po prošnju chodžeše, zwjetša dźěci a stare žony, tón přeco někotre štučki abo znajmjeńša jednu štučku kěrlušu před durjemi stejo wuspěwa. preł. T. M.

Prispomjenčko

Nadawk cyrkwy je připowědženje Božeho słowa. To běše w zandženosći tak; je tež džensa jejny wulki nadawk a wostanje to tež w přichodze. A tola je cyrkej stajnje tež přinošowała ke kulturnemu wuwicu. Nječ je tu jenož na fararja Handrija Zejlerja a na kantora Korlu Awgusta Kocora dopominane. Zo tež w přítomnosći na to njezabudžemy, so w tym pokazuje, zo smy w léce 1983 pomnik při Michalskej cyrkwi postajili a zo w Pomhaj Bóh na zaslužbne wosoby zaškosće dopominamy. Hudžba w Michalskej cyrkwi skladnostnje festiwala serbskeje kultury a wustajeńca wobrazow na našim cyrkwiniskim dnju w Rakecach su tež dopokaz za to, zo tež džensa kulturne namrěwstwo hajimy a zo tež džensa nowe kulturne plody mjez ewangelskimi Serbami nastanu. Snano je něchtó mjez čitarjami Pomhaj Bóh, kotryž je hižo jónu spytał něšto basnić abo molować abo kiž chce to hišće spyać. Bych so wjeselił, hdy bych wo tym zhonił. Snano so to abo tamne potom tež w Pomhaj Bóh wozjewi. S. Albert

Pola Łužiskich Serbow

W třecim měrcowskim čisle wozjewi prawoslawny polski časopis Tygodnik Podlaski nastawka Rafała Leszczyńskiego pod horjeka mjenowanym napisomom. Rafała Leszczyńskiego znajemy jako dobrego a swěrneho přečela našeho ludu a wuznamneho sorabistiskeho wědomostnika. W juniju tutoho lěta poby samo dwójce pola nas: na festiwalu serbskeje kultury a na cyrkwinskim dnju. A puć z Łódže k nam njeje najkrótsi.

W swojim nastawku wopisuje awtor rozloženje Łužicy a stawizny Serbow wot podćisnjenja přez Němcow, jich přislušnosť k Pólskej a Českej a rozdželenje Łužicy na Prusku, Šlesku a Saksku. To wuskutkowa so samo tak, zo Serbja do Serbow třělachu, po tym kajke wójny so wjedžechu. Łužica bu kaž kupa w morju, na kotrejež brjohi so žołmiska waleja a je drjebja. W šulach so germanizowaše. Džens je Łužica džěl Drježdžanskeho a Choćebuskeho wobwoda. Wyše toho su Serbja hišće po rěči džěleni, tak zo so Hornjo- a Delnjoserbja bjez wosebiteje wědy njerozumja. Džens zjednuje w l. 1912 založena Domowina wšitkich Serbow.

Dale wopisuje Rafał Leszczyński žiwjenje Serbow wot wuswobodženja a založenja serbskich institucijow. Wulku rólu za zdžerženje rěče a narodnosće hraje wudawanje knihow a nowinow, wusyłanje w rozhłosu, džiwadło, sorabistiski institut w Lipsku a Institut za serbski ludospyt. Wuske zwiski maja serbske institucije z wotpowědnymi w Minsku, Lwowje a Kijewje kaž tež tradicionalne z Prahu, Krakowom a Warsawu.

„Na jasnym wobrazu serbskeho žiwjenja w NDR pak su w poslednich lětach přeco wjace čmowych blakow pytnýc... Strach před zhubjenjom narodnej identity zwuraznja najnowša serbska literatura, w kotrež su wočinyli radostne zwuki z pjećdesatych lět. Wšitcy Serbja prašeja so nětkole chutnje, što činić, zo bychy bjez rezignacije z integracije w zhrmadženstwie NDR wobchowali swoju wosebitosć.“ K. M.

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Budestec. W běhu poslednich lět je ličba dušow w našej wosadze nimale wo třecinu přibyla. Z tym pak je tež džěło našeho fararja, knjeza Mrózaka, bóle a bóle rostło. W poslednim času so farske džěła tak kopjachu, zo cyrkwinska wyšnosť sama za nuzne spózna, zo ma so našemu knjezej fararjej pomocny duchowny přidać. Wóndano je na to naše cyrkwinske předstejerstwo knjeza Jana Golča, kiž je w tu chwilu z pomocnym předarjom w Bukecach, za pomocneho duchowneho wuzwolila. Knjez Golča přenju nježdělu adwenta swoje nowe zastojnstwo nastupi.

Serbske Nowiny, november 1889

Směmy wo svojich zemrětych žarować?

To so mjé jónu wěrjacy prašeše. A dokelž njewědzach hnydom na to wotmołwić, přida wón: Wěmy tola wo horjestaću z mrtwych a wěrimy, zo w Chrystusu wumrěči wěčnu zbóžnosť dóstanu. Směmy, to wšitko wědzo, wo svojich zemrětych žarować?

Měnju, zo mamy ze smjerću a z horjestaćom ličić. My wěmy: Smjerć je wjac hač biologiski kónec. Smjerć je „mzda hrěcha“. Za zawostajenych to pak tež rěka džělenje wot lubeho čłowjeka. A naš runje tak kaž druhich boli, hdyž lubowaneho přiwuzneho přez smjerć zhubimy. Njetrjebamy to zatajić. A tola njeje to žarowanje bjez nadžije, dokelž wěmy, zo je Chrystus smjerći móc wzał. Wězo njeymsy hišće w Božim kralestwje žiwi, hdžež žanych sylzow wjac njeje. Tež hdyž do horjestaća z mrtwych wěrimy, njeje nam zakazane, wo našich lubych žarować. Je to tola znamjo lubosće a zwjazanosće z nimi.

POWĚŚĆE

50 lět diakonisy w cyrkwi Tamilow w Indiskej

W nalěcu 1935 wopyta tamilska studijna radzičelka Lydia Vedanayagam swoju prjedawšu wučerku, kotraž bydleše w domje diakonisow w Neuen-dettelsau. Tu zezna džěło diakonisow. Duch tutych sotrow wona jara wobdžywaše, starachu woni so tola wo najčěšo schorjenych a zbrašenych, a činjachu to hišće z wjesolósću. Potom wopyta Lydia Vedanayagam hišće dom diakonisow w Stockholmje. Tam čuješe so hnydom kaž doma a džělaše na wšelakich městnach sobu, hdžež diakonisy skutkowachu, njech bě to pola džěci abo mjez chudymi abo na druhich polach. Wona při tym na to myśleše, tež w Indiskej dom za diakonisy založić. Po tym zo bě w léce 1936 hišće domy diakonisow w Hannoveru, Bethelu, Eisenachu, Wittenbergu, Lipsku a Drježdžanach zeznała a wšudžom wo pomoc a dobroprošenje prosyła, pućowaše 1937 po Indiskej, zo by z přednoškami za swoj plan wabiła. W póstnym času lěta 1937 a 1938 přiřetowaše 25 holcow na kublanskich časach za džěło diakonisow. Ale žana z nich njebě zwólniwa, so tež z diakonisu stać. Nic, zo njebychu to sami nochcyli – ale swójba a přiwuzni běchu přečiwo tomu, a mlode holcy so bojachu so přečiwo swójbe rozsudzić. Lydia Vedanayagam jim praješe: Hdyž je něchtó Boži nadawk spóznał, potom njemóže čeknyć a so z tym zamolwjeć, zo družu tutón puć za dobry nimaja. Ale to ničo njepomahaše.

Lydia Vedanayagam bě w tutym času wjednica šule za holcy, ale přeco zaso znowa ju prošachu, hač njeby zbrašenym žonom pomhała. A skónčnje bě tak daloko! 2. meje 1939 praješe jej mloda holca, kotraž chcyše hižo dlěši čas diakonisa być a kiž bě so před přiwuznymi bojala, to zjawnje wuprajić: Nětko ja jenož hišće na Boži hlós poslušam. Žane zadžewki tomu wjac zadžewać njemóžeja. Hižo na druhi džěn poswjeći biskop Sandegren mały dom, w kotrymž wobě bydleštej, a to hromadže z holcomaj, kotrež měještej wothladać. To rěkaše, zo Lydia Vedanayagam a jeje sobudželačelka žanu stwu samej za sebje njeměještej! To so hakle lóni změni, hdyž so nowy dom diakonisow poswjeći. Kelko diakonisow džensa tam skutkuje, njewěm. W léce 1984 pak bě 14 diakonisow wo wustawach za džěci a za samostejace abo duchownje chore žony zasadženych. Prosymy Boha, zo by skutkowanje diakonisow w cyrkwi Tamilow w Indiskej žohnował. A.

China. W Chinje je tuchwilu 12 teologiskich seminarow za wukublanje mlodych duchownych. Někak 700 duchownych su seminary hižo wopuščili a skutkuja we wosadach. Ale to je hišće přemalo, tak zo wo wosady husto wot lajkow wobstaraja. Bože wotkazanje a křćenicu pak smě jenož farar sam podać, kiž do wjele wosadow jenož zředka přiřdže. Jeli pak tola přiřdže, potom ma wón zdžěla někak 100 ludžiw wukřići, kiž su mjeztym k wěrje pristupili a so wot wjednikow wosady we wěrje wučowawali.

Wot lěta 1985 su so za chinske wosady 3 mio biblijow čišćeli. To pak za někak 17 000 wosadow, kiž tuchwilu wobsteja, hišće njedosaha. Město spěwarskich so husto wotpisane teksty abo na wulke plakaty napisane teksty na Božich službach wužiwa.

✱

Ródny dom Bjarnata Krawca w Jitru

Foto: H. Wirth

Přeprašujemy

5. 11. – 24. nježděla po Swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (Albert), w samsnym času Boža služba za džěci

14.00 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

12. 11. – dopředposlednja nježděla w cyrkwinskim léce

9.00 hodž. kemše w Rakecach (G. Lazar)

10.00 hodž. kemše w Husce (Wirth)

11.25 hodž. nutrnosť w rozhłosu

19. 11. – předposlednja nježděla w cyrkwinskim léce

8.30 hodž. kemše w Minakale (Feustel)

8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (Malink)

10.00 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)

3. 12. – 1. nježděla w adwencie

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert), w samsnym času Boža služba za džěci

14.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert), po tym počesćowanje Budarja we wosadnym domje

14.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Bukecach (G. Lazar)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, Budyšin, 8600, tel. 4 22 01. – Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. – Čiše: Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-1723/89). – Wuchadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110. – Index-Nummer 32921